

نقش مؤثر پدافند غیر عامل در مدیریت بحران شریان‌های حیاتی تحت اثر زلزله

سید مصیب افتخاری^۱، دکتر محسن اعتمادی^۲، دکتر سید محمود حسینی^۳

۱- دانشجوی پژوهشگاه مهندسی بحران‌های طبیعی شاخص پژوه

۲- استادیار پژوهشگاه مهندسی بحران‌های طبیعی شاخص پژوه

۳- استاد پژوهشگاه مهندسی بحران‌های طبیعی شاخص پژوه

آدرس پست الکترونیکی: M.Eftekhari58@gmail.com

خلاصه

کشور عزیزمان باتوجه به موقعیت جغرافیایی و استراتژیک، دارای ویژگی‌ها و عوامل متعددی است که در سطح جهانی حساسیت‌هایی را متوجه خود ساخته و همچنین قرارگیری کشور در معرض بلایای طبیعی، خصوصاً زلزله و ایجاد بحران‌های متعدد، ضرورت ایجاد آمادگی پیش از بحران و مدیریت مناسب در زمان بحران بسیار حائز اهمیت است.

پدافند غیر عامل، به دفاعی گفته می‌شود که متکی بر تسلیحات نظامی نبوده و با اجرای آن می‌توان از وارد شدن خسارات مالی و جانی جلوگیری نمود. به عبارت بهتر، هر اقدام غیر مسلحانه‌ای که موجب کاهش آسیب‌پذیری نیروی انسانی، ساختمانها، تأسیسات، تجهیزات، اسناد و شریانهای کشور و همچنین تسهیل مدیریت بحران در مقابل عملیات دشمن یا بلایای طبیعی مانند زلزله گردد را پدافند غیر عامل می‌نامند.

در این مقاله پس از بیان تفصیلی موارد یاد شده، ضمن اشاره به تعریف پدافند غیر عامل به تاریخچه، خط مشی، اصول، ضرورت‌ها، عرصه و هدف آن در برابر زلزله اشارتی را نیز داشته و در ادامه باتوجه به اهمیت شریانهای حیاتی و نقش آن در تداوم حیات جامعه به تعریف این سیستم و تقسیم بندی آن پرداخته و جایگاه فنی این مهم را مورد بررسی قرار داده و در پایان برای بکارگیری اصول و اقدامات لازم پدافند غیر عامل در شریانهای حیاتی پیشنهاداتی ارائه می‌شود.

کلمات کلیدی: پدافند غیر عامل، مدیریت بحران، شریان‌های حیاتی، زلزله

۱. مقدمه

علم مدیریت بحران، در دنیا یک علم جوان و نوپا به شمار می‌رود، بشر به علت درگیر بودن با انواع بحران‌ها و حوادث (طبیعی، صنعتی، تروریستی و غیره) در طول تاریخ، همواره تمهیداتی را برای در امان ماندن از این حوادث مدنظر داشته است. بعد از جنگ جهانی دوم و مطرح شدن دانش مدیریت نوین، مقابله با بحران‌ها و مدیریت آن، ساز و کار و سازماندهی مناسبی را می‌طلبد. در واقع انسان به دنبال تدبیر و اداره بحران‌ها و شرایط بحرانی بوده است. هر چند در این بین عده‌ای هم مخالف بودند و می‌گفتند بعید است که بتوان بحران را پیش بینی و کنترل کرد.

اما طرفداران مدیریت بحران با این استدلال که هر چقدر بتوان تبعات بحران را کاهش داد، شرایط بهتری خواهیم داشت، به گسترش آن پرداختند. حدود ۲۵ سال پیش، علم مدیریت بحران، به صورت مقدماتی در دنیا مطرح شد، بیشترین مباحث هم در ارتباط با مدیریت بحران در مقابله با حوادث طبیعی بود. البته مدیریت بحران در عرصه نظامی خیلی پیشتر از مدیریت بحران در برابر حوادث طبیعی مطرح بوده است. اگر بخواهیم به صورت آکادمیک به مدیریت بحران بپردازیم حدود ۱۵ سال است که این دانش در دانشگاه‌ها تدریس می‌شود. حتی تعداد دانشگاه‌هایی که به آموزش این دانش مشغول‌اند محدود هستند و کتاب‌های موجود در این زمینه هم محدود است.

در حال حاضر نظرات مختلفی در این زمینه تدوین گردیده که به دو دسته کلی تقسیم می‌گردند یکی از این تفکرات بر اساس نادیده گرفتن نقش مردم و گسترش سازمان محوری در مدیریت بحران ریزی شده که در این تفکر، مردم به هیچ عنوان حق حضور و دخالت در عرصه مدیریت بحران را ندارند و

^۱ دانشجوی دکتری مهندسی عمران زلزله

^۲ استادیار و عضو هیأت علمی گروه مهندسی عمران پژوهشگاه مهندسی بلایای طبیعی شاخص پژوه

^۳ استاد و عضو هیأت علمی گروه مهندسی عمران پژوهشگاه مهندسی بلایای طبیعی شاخص پژوه